

گزارشی از وضع محیط زیست خراسان رضوی

هوای آلوده، کم آبی و راه حل های اشتباه مدیران

بابک مهدیزاده |

خراسان بزرگ نامی به بلندای تاریخ دارد. تاریخی پر فراز و نشیب و پر از هجوم و قتل و غارت. اقوام زیادی به خراسان تاختند؛ اعراب و ترک ها و کردها و مغول ها و ترکمن ها و افغان ها. اما خراسان همیشه خراسان بزرگ ماند و امروزه دیگر خطر حمله هیچ قومی تهدیدش نمی کند. اما خراسان اینک درگیر خطری دیگر شده است. تهدید «آب». هوایش هم پر از گردوغبار است و در کل حال محیط زیستش خوب نیست. منفعه این هفته اختصاص یافته به مشکلات محیط زیست خراسان رضوی. در این هفته مهیار مقیمی، عضو سمن آوای سبز زمین خراسان و فعال محیط زیست مشهد ما را یاری رسانده است.

سر نوشت یوز بلنگ در انتظار حیوانات دیگر خراسان

بر اساس آخرین سرشماری های رسمی از حیات وحش خراسان رضوی شمار جمعیت سه گونه مهم قوچ، میش و آهو در این منطقه افزایش یافته است اما براساس نظر کارشناسان نه تنها افزایشی در کار نبوده که آمار گونه های شاخص جانوری در بسیاری از زیستگاه های این استان به شدت کاهش یافته است. براساس گزارشی که این کارشناسان ارائه می کنند و در پایگاه خبری دیده بان حیات وحش ایران موجود است، از ۴ نفر شکارچی مجاز و دارای پروانه که اسما برای شکار به پناهگاه حیات وحش حیدری رفته اند، ۳ نفر از آنها موفق به رویت حتی یک قوچ بالاتر از هشت سال نشده و به رغم داشتن پروانه شکار دست خالی از این پناهگاه خارج شده اند و صرفاً یک نفر موفق به شکار شده که این فرد نیز یک قوچ زیر ۸ سال را شکار کرده است.

همچنین گزارش ها حکایت از نابودی بخش عمده ای از جمعیت آهو در پناهگاه حیات وحش شیر احمد سبزوار دارد. پناهگاه حیات وحش شیر احمد که در سال های گذشته یکی از بهترین زیستگاه های آهو در کشور بوده و حتی جمعیت این گونه بیش از ظرفیت این منطقه اعلام و در مقاطعی تعدادی آهو جهت انتقال به سایر زیستگاه های فقیر در کشور از شیر احمد زنده گیری می شد. براساس گزارش های دریافتی و مستندات موجود، جمعیت آهو در پناهگاه حیات وحش شیر احمد از ۲۸۶۴ رأس در سال ۸۸ به ۱۶۴۸ رأس در سال ۹۱ رسیده و در سرشماری پاییزه سال جاری ۱۳۶۰ رأس آهو در این منطقه شمارش شده است. این پایگاه خبری روند جمعیت گونه های شاخص جانوری در برخی زیستگاه های استان خراسان رضوی طی سال های اخیر را این گونه نشان داده است:

گونه	سال	جمعیت
گوجه های گیاهی و حیوانی	سال ۱۳۹۰=	۷
	سال ۱۳۹۱=	۱۵
میش وحشی	سال ۱۳۹۰=	۲۴۷
	سال ۱۳۹۱=	۱۴۷
منطقه حفاظت شده قرچغ / گونه قوچ و میش وحشی	سال ۱۳۹۲=	۳۰۰
	سال ۱۳۹۰=	۶۳۶
منطقه حفاظت شده رئیسی / حوزه شهرستان نیشابور / گونه آهو	سال ۱۳۹۱=	۳۱۹
	سال ۱۳۹۲=	۳۰۰

بر اساس استانداردهای موجود باید به ازای هر ۲ تا ۳ هزار هکتار عرصه های تحت مدیریت یک محیط بان وجود داشته باشد اما اکنون به دلیل کمبود نیروی انسانی بین ۲۵ تا ۳۰ هزار هکتار یک نفر محیط بان رسالت خود را انجام می دهند

منطقه حفاظت شده پروند / حوزه شهرستان سبزوار / گونه قوچ و میش وحشی:
سال ۱۳۹۰= ۶۱۵
سال ۱۳۹۱= ۵۲۲
سال ۱۳۹۲= کمتر از ۵۰۰

منطقه شکار ممنوع بز / حوزه شهرستان تربت جام / گونه کل و بز وحشی:
سال ۱۳۹۰= ۲۵
سال ۱۳۹۱= ۱۰

منطقه حفاظت شده باغ کشمیر / حوزه شهرستان سبزوار / گونه قوچ و میش وحشی:
سال ۱۳۹۰= ۲۵
سال ۱۳۹۱= ۱۰

منطقه شکار ممنوع سید مرتضی / حوزه شهرستان کاشمر / گونه کل و بز وحشی:
سال ۱۳۹۰= ۱۴۲
سال ۱۳۹۱= ۵۹
سال ۱۳۹۲= کمتر از ۲۰

منطقه حفاظت شده دربادام / حوزه شهرستان قوچان / گونه کل و بز وحشی:
سال ۱۳۹۰= ۲۵
سال ۱۳۹۱= ۱۰

مدیریت نادرست منابع آبی دلیل اصلی کم آبی خراسان رضوی

بی آبی این گونه گریبان خراسانی ها را نمی گرفت. ملتی که در مقابل هجوم اقوام مختلف ایستاد شاید نتواند در مقابل هجوم خشکسالی ایستد. خسارات وارده بر مردمان خراسان بسیار زیاد شده است. به گفته رئیس سازمان جهاد کشاورزی خراسان رضوی خسارت وارده ناشی از خشکسالی در سال گذشته بیش از ۲ هزار و ۲۰۰ میلیارد تومان بوده است. عشا برای آب آبرسانی به عشا بر اعتبار تصویب کرد. کار به جایی رسیده که حتی رئیس سازمان جهاد کشاورزی نیز می گوید: «اگر هر چه زودتر اعتبارات و تسهیلات خشکسالی ویژه و خاص جذب نشود، دیر می شود و از آن پس هر کمکی همچون نوش دارویی است بعد از مرگ سهراب.»

بر اساس نقشه های پهنه بندی و تحقیقات به عمل آمده بیش از نیمی از مساحت استان خراسان رضوی دچار خشکسالی شدید بوده است و شهرستان های تربت حیدری، گناباد، خواف و کاشمر بدترین وضع بارش سالیانه باران را دارند

کشور بسوزد و بارانی از ابرهای لاغرش سرریز کند به خاطر عدم وجود مدیریت درست این مایع گرانبهای هدیه داده شده از آسمان به زمین خشک می رسد و هز می رود. در حالی که اگر و تنها اگر سیستم کشاورزی این استان اصلاح شود و به جای کشت محصولات پر آب محصولات همچون زعفران کشت شوند و از سیستم آبیاری نوین و سازمان دهی آب پای گیاه و سیاست کشت محصولات گلخانه ای استفاده شود و بر چاه های حفر شده که آب را از پایین ترین نقاط زمین برای استفاده محصولات کشاورزی می کنند نظارت شود، معضل خشکسالی شاید

تومان برای آبرسانی به عشا بر اعتبار تصویب کرد

تومان برای آبرسانی به عشا بر اعتبار تصویب کرد. کار به جایی رسیده که حتی رئیس سازمان جهاد کشاورزی نیز می گوید: «اگر هر چه زودتر اعتبارات و تسهیلات خشکسالی ویژه و خاص جذب نشود، دیر می شود و از آن پس هر کمکی همچون نوش دارویی است بعد از مرگ سهراب.»

می توان با هر کمبود و محدودیتی ساخت اما با کمبود آب، خیر. «آب»

این مایع حیات بدجور گره خورده است به زندگی انسان ها. اکنون براساس نقشه های پهنه بندی و تحقیقات به عمل آمده بیش از نیمی از مساحت استان خراسان رضوی دچار خشکسالی شدید بوده است و شهرستان های تربت حیدری، گناباد، خواف و کاشمر بدترین وضع بارش سالیانه باران را دارند. اما اگر بارندگی دلیل خشکسالی است مدیریت غلط منابع آبی تشدید کننده خشکسالی و موجب بی ثمر بودن بارش های اندک این خطه است. عمده ترین نهاد مدیریت غلط منابع آبی مربوط به بخش کشاورزی است. ظرفیت مخازن آب شیرین هر سال کمتر و کمتر می شود و منابع زیرزمینی آبی سال به سال خشک تر اما به خاطر مدیریت غلط در این استان همچنان خربزه و هندوانه تولید می شود. آن قدر تولید می شود که دیگر خربزه مشهد در سراسر ایران زینازد خاص و عام است. اما غافل از آن که این دو محصول به لحاظ مصرف زیاد آب برای رشد به هیچ وجه به صرفه نیستند. به عبارتی در خراسان مواجه با خشکسالی محصولاتی کشت می شوند که نیاز فراوانی به آب دارند. آن قدر از این محصول حتی به کشور های خارجی صادر هم می شود آن هم با قیمتی بسیار پایین تر از قیمت آبی که برای تولید مصرف شده است. تمام دیگر مدیریت غلط منابع آبی به تعداد چاه های آب غیر قانونی بر می گردد. چاه هایی که هیچ کنترلی ندارند و سازمان آب هم نتوانسته جلوی حفر چاه های بدون مجوز را بگیرد. اینها همه نشان از مدیریت غلط منابع آبی دارد. مدیریتی که اگر پایه و اساس تصمیماتش را بر حل بحران آب می گذاشت امروزه بحران کم آبی و در آینده نزدیک بحران

سگ کشی و موش هایی که جای سگ ها را می گیرند

جمعیت حذف شوند. آن وقت فکر می کنید چه خواهد شد؟ کدام جاندار جای سگ ها را در آن کتاف خواهد گرفت؟ موش ها، این بلایی است که سر تهران آمده است. اگر سگ ها از شهرها حذف شوند آن کتاف که همان محل انباشت زباله های غذایی است مکانی برای هجوم موش ها خواهد شد. در آن صورت انسان ها درگیر مشکلاتی می شوند که راه چاره ای برایش وجود ندارد. در حالی که سگ ها دوست انسان ها هستند. جزو جانوران مودی محسوب نمی شوند و حرف انسان ها را گوش می کنند و در بسیاری از مواقع به انسان ها کمک می کنند اما موش ها این جانشینان بالقوه سگ ها در محیط های شهری هیچ کدام از خصایص خوب فوق را ندارند و جز مزاحمت، ترس و بیماری ثمری برای انسان ها ندارند. با این حال بعضی ها در مدیریت شهری به جای این که راه و رسم زندگی کردن در کنار سگ ها را به مردم بیاموزند، دست به کشتار سگ ها می زنند بدون آن که از عواقب این کار خبر داشته باشند.

سگ کشی انگار مختص اکثر شهرهای ایران است. بعد از وقایع تلخی که سال گذشته در رشت و اصفهان در شیراز افتاد و عکس های زنده ای که از کشتار بی رحمانه سگ ها در این شهرها منتشر شد، اکنون مهیار مقیمی، فعال محیط زیست مشهد خیز از سگ کشی در مشهد می دهد. مقیمی می گوید: «حیوانات شهری در مشهد به رسمیت شناخته نمی شوند. یعنی سازمان محیط زیست خراسان رضوی معتقد است که این حیوانات جزو حیات وحش نیستند پس مراقبت و حفاظت از آنها بر عهده سازمان نیست. به همین دلیل جمع آوری و کشتن سگ ها به روش های بی رحمانه مدتی است که در مشهد دیده می شود.» وی می افزاید: دیده بان حقوق حیوانات اخیراً طرحی داده است که بنا همان هزینه کشتار سگ های توان آنها را اواسین و در محیط شهری حفظ شان کرد.

راه حل مدیران برای مبارزه با آلودگی هوا

۷۵ درصد اقلیم خراسان رضوی بیابانی است و این یعنی خطر بالقوه ریزگردها. علاوه بر بیابانی بودن، ساخت و ساز های بی رویه و قطع درختان و کوچک شدن جنگل ها خود به خود دلیلی شده است بر پیشرفت خطر ریزگردها و آلودگی هوا. اینکه هر بار اطلاعات داده شده ۷۰ درصد آلودگی هوای خراسان رضوی مربوط به مشهد است یعنی گسترش ناهمگون و نامتوازن شهرسازی یکی از اصلی ترین دلایل آلودگی هوا است. براساس نظر کارشناس حوزه محیط زیست استانداری خراسان رضوی ۶۵ درصد منبع آلودگی هوا در مشهد مربوط به وسایل نقلیه است. دلیل دیگر آلودگی هوا، خشکسالی است. بنابه گفته مدیر کل هواشناسی خراسان هرگاه ذرات معلق در هوا که ناشی از افزایش خشکسالی و بیابانی شدن این استان است افزایش یابد، آلودگی هوا نیز افزایش می یابد. آلودگی ای که برای سلامتی مردم منطقه بسیار خطرناک است. عمده ترین دلیل وجود ریزگردها علاوه بر خشکسالی طبیعی، عملکرد ناسان ها است. به گفته مهیار مقیمی، فعال محیط زیست مشهد، قسمت جنوبی مشهد یعنی کوه های آب و سرت، ذکریا و

شهرهای آلوده ترین رودخانه های جهان شناخته شده اند. در انتظار کشف رود هم باشد.

سر نوشت زر خوب و گوهر رود در انتظار کشف رود

آن دیگر در حاشیه این رودخانه صیفی و سبز بجای کاشته نشود، کشف رود لایروبی شود و کمربند سبزی به مساحت حدود هزار هکتار محصولات غیر خوراکی مانند درخت صنوبر در اطراف رودخانه کاشته شود. بدین منظور یک میلیارد و ۲۰۰ میلیون تومان برای لایروبی و اصلاح کشف رود به شرکت آب منطقه ای استان داده شد و بانک کشاورزی نیز مصوبه ای گرفت مبنی بر پرداخت تسهیلات دو میلیون تومانی به کشاورزان منطقه. سازمان جهاد کشاورزی خراسان رضوی نیز موظف شد به تعیین الگوهای کشت مناسب در کنار صنوبر کاری. همچنین مشرف شد که تصفیه خانه خین عرب هم احداث شود فاضلاب های منطقه نیز به صورت بهداشتی جمع شوند اما اکنون به از گذشت دو سال هنوز که هنوز است صیفی کاری در حال انجام است و محصولات به زم خود به منبع آبی ارزان قیمتی دست پیدا کرده باشند. غافل از آن که خود منجر به آلوده شدن و مرگ رودخانه ای می شوند که در نهایت دودش به چشم خود آنها می رود. این زرو بود که تمام مسئولان عالی رتبه استان طرحی را مصوب کردند تا براساس